

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

– ___ || ___ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»,
спеціалізації «Банківська справа»

за темою:
«Оцінка якості кредитного портфеля банку»

Виконавець

Студент 41 групи
кредитно-економічного факультету
Діяшкін Євген Сергійович

Науковий керівник

д.е.н., професор
Коваленко Вікторія Володимирівна

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Діяшкіна Євгена Сергійовича

Дипломна робота на тему:

Оцінка якості кредитного портфеля банку

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з трьох розділів:

У роботі розглядаються теоретичні основи оцінки якості кредитного портфеля банку, міжнародний досвід та оцінка якості кредитного портфеля на прикладі банку «ПУМБ».

В першому розділі дипломної роботи були визначені основні підходи щодо визначення оцінки якості кредитного портфеля банку. Розглянуто інформаційно-аналітичне забезпечення якості кредитного портфелю банку. Досліджено наявні методи оцінки якості кредитного портфеля.

В другому розділі було проаналізовано динаміку кредитної діяльності банків України. Визначено особливості поведінки проблемних кредитів та кредитного портфеля в цілому. Проаналізовано дохідність кредитного портфеля банку.

На основі розглянутого матеріалу в третьому розділі було розглянуто методи оцінки якості кредитного портфеля банку в інших країнах світу та адано рекомендації щодо покращення якості кредитного портфеля банків України.

Ключові слова: кредитний портфель, кредитний ризик, якість кредитного портфелю, оцінка якості, активи, банки.

ANNOTATION

of graduation work for obtaining a bachelor's degree

Diiashkin Yevhen Serhiyovych

Graduate work on the topic:

Assessment of the quality of the loan portfolio of the bank

Odessa National University of Economics

Odessa, 2018

The final work consists of three sections:

The paper considers the theoretical basis for assessing the quality of the bank's loan portfolio, international experience and assessing the quality of the loan portfolio on an example of the bank "FUIB".

The first section of the thesis identified the main approaches to determining the assessment of the quality of the loan portfolio of the bank. The information-analytical assurance of the quality of the loan portfolio of the bank is considered. Available methods of assessing the quality of a loan portfolio are investigated.

In the second section, the dynamics of lending activity of Ukrainian banks was analyzed. The features of the behavior of problem loans and the loan portfolio as a whole are determined. The profitability of the loan portfolio of the bank is analyzed.

On the basis of the material discussed in the third section, the methods of assessing the quality of the bank's loan portfolio in other countries of the world and adano recommendations for improving the quality of the loan portfolio of Ukrainian banks were considered.

Key words: loan portfolio, credit risk, quality of credit portfolio, quality assessment, assets, banks.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ.....	7
1.1 Економічна сутність оцінки якості кредитного портфеля банку.....	7
1.2 Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки якості кредитного портфеля банку.....	18
Висновки до першого розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ПУМБ».....	26
2.1 Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля ПАТ «ПУМБ».....	26
2.2 Аналіз якості кредитного портфеля ПАТ «ПУМБ».....	34
2.3 Аналіз дохідності кредитного портфелю.....	42
Висновки до другого розділу.....	47
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ.....	48
3.1 Міжнародний досвід управління якістю кредитного портфеля банку.....	48
3.2 Удосконалення методики оцінки якості кредитного портфеля банків в сучасних умовах.....	57
Висновки до третього розділу.....	63
ВИСНОВКИ.....	65
ВИКОРИСТАННІ ДЖЕРЕЛА.....	69

ВСТУП

Актуальність випускної роботи. Банки є центральними ланками в системі ринкових структур, а розвиток їх діяльності - необхідною умовою функціонування ринкового механізму. Розвиток економіки неможливо забезпечити без використання кредитних відносин. Для банків кредитні операції є традиційним видом банківських послуг, що володіє високим ступенем ризику. Забезпечення стабільного і стійкого функціонування банку в довгостроковій перспективі неможливо без створення ефективної системи управління кредитним портфелем. Формування кредитного портфеля є одним з основних напрямків діяльності комерційного банку.

Дослідження проблем подальшого вдосконалення функціонування банківської системи, зокрема процесу управління кредитним портфелем банку, привертає увагу багатьох вітчизняних учених, серед яких праці Антіпова Н.А., Болгар Т.М., Вовчак О.Д., Дзюблюка О.В., Коваленко В. В., Кузнецової Л.В., Примостки Л.О., Савлука М. І., Сирчина О. Л., Онищенко Ю. І. та багатьох інших.

Разом з тим кредитування - один з найризикованіших і дохідних видів банківської діяльності. Будучи найважливішою сферою діяльності банків, кредитування істотно впливає на розвиток національної економіки, так як сприяє завданням економічного зростання, досягненню фінансової і макроекономічної стабілізації, перерозподілу в не фінансовий сектор інвестицій, а також заощаджень населення. У той же час банківське кредитування піддається впливу цілого ряду факторів, що визначають його динаміку і структуру. Систематизація цих факторів і вивчення їх впливу на кредитний процес, який виступає в якості організаційної форми банківського кредитування, є важливою складовою діяльності по формуванню якісного кредитного портфеля.

Мета випускної роботи - вивчення теоретичних засад оцінки якості кредитного портфеля, аналіз динаміки та структури кредитного портфеля банку, а також розробка практичних рекомендацій щодо покращення якості кредитного портфеля банків України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити економічну сутність оцінки якості кредитного портфеля банку ;
- розглянути інформаційно – аналітичне забезпечення оцінки якості кредитного портфеля банку ;
- проаналізувати структуру та динаміку кредитного портфеля ПАТ «ПУМБ»;
- проаналізувати якість кредитного портфеля ПАТ «ПУМБ»;
- розглянути міжнародний досвід в управлінні кредитним портфелем;
- розробити рекомендації щодо удосконалення методики оцінки якості кредитного портфеля банків в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження – процес оцінки якості кредитного портфелю банку.

Предмет дослідження – методи та інструменти оцінки кредитного портфеля банку.

Методи дослідження - математичні та статистичні методи аналізу, порівняльний аналіз, метод дедукції та індукції, методи, які включають розрахунок аналітичних таблиць, побудова та порівняння системи показників.

Інформаційна база дослідження - матеріали нормативного та законодавчого характеру, публікації в спеціальних періодичних виданнях, роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, законодавчі та нормативні акти.

ВИСНОВКИ

Кредитний портфель банку формується в результаті кредитних операцій. Динаміка кредитних операцій і їх питома вага в активах балансів формуються під впливом багатьох факторів, що залежать від політики банку, загальної економічної і політичної кон'юнктури в країні.

Питання якості кредитного портфелю, причин його погіршення та превентивних заходів у цьому напрямку потребують особливої уваги у вирішенні проблеми досягнення оптимального співвідношення між прибутковістю та ризикованістю банківських операцій з кредитування і виробленні зважених підходів до реалізації кредитної політики. Від структури та якості кредитного портфелю банку значною мірою залежить його стабільність, репутація та фінансовий успіх.

Формування кредитного портфеля комерційного банку є основним етапом реалізації його кредитної політики. До формування кредитного портфеля приступають, коли сформульована загальна мета кредитної діяльності банку, вироблено стратегію кредитної політики, в рамках цієї стратегії визначені пріоритетні цілі формування кредитного портфеля з урахуванням сформованих умов зовнішнього середовища, кон'юнктури ринків, власних можливостей банку.

Також, під кредитним портфелем слід розуміти характеристику структури і якості виданих позичок, а також вимог банку кредитного характеру, класифікованих за певними критеріями, залежно від факторів, що на нього безпосередній вплив.

Таким чином, під якістю кредитного портфеля банку можна розуміти комплексне визначення, що характеризує ефективність формування кредитного портфеля комерційного банку з точки зору ризикованості, «проблемності», кредитної активності, ефективності, оборотності і забезпеченості кредитних вкладень.

В сучасних умовах діяльності комерційних банків суттєво зростає значення аналізу кредитного портфеля банку, і він перетворюється на одну з найважливіших частин аналізу банківської діяльності як складової загальної системи управління

кредитною установою. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу кредитування розглядається як сукупність послідовних етапів, визначених процедур, кожна з яких вимагає конкретних робіт для виконання, які вносять якісні характеристики щодо оцінки кредиту. Процес кредитування розглядається як перехід від одного етапу до іншого з обов'язковим виконанням визначених процедур та контрольних завдань, передбачених фазами. Кожен з етапів включає процедури, характерні для нього, а процедури передбачають виконання визначених фаз контрольно-аналітичної роботи.

Питання організації, формування інформаційного забезпечення та структуризації кредитного процесу знайшли відображення в визначенні інформаційних потоків процесу видачі і погашення кредиту. В процесі аналізу не вся інформація потрібна в однаковій мірі, надлишковість та невизначеність інформації не краще явище, ніж її недостатність.

Проблематичним нині є не тільки питання відсутності або перекручень щодо інформації, але й питання щодо обмеженого доступу до неї в зв'язку з посиланням на комерційну таємницю. Відсутність кредитних агентств, які б володіли достовірною інформацією щодо позичальників, позбавляє банк можливості перевірити отримані результати діяльності підприємства в процесі розгляду кредитної заявки.

Кредитування клієнтів є одним із головних напрямів активної діяльності банку, але обсяг кредитного портфеля ПАТ «ПУМБ» має тенденцію до суттєвого зменшення. Обсяг кредитів клієнтів має тенденцію до невеликого збільшення, але в цілому відбувається застій.

З 2015 до 2017 років обсяг корпоративних кредитів мав тенденцію до зниження, а обсяг кредитів фізичним особам збільшується при значному зменшенні резервів. Зниження суми кредитів корпоративним клієнтам у 2017 році в порівнянні з 2016 та 2015 роками свідчить про можливе зменшення вже існуючих клієнтів, що є досить негативним для банку, так як більша частка кредитування спрямована саме на них.

У сумі виданих кредитів в розрізі галузей економіки найбільшу частку мають кредити фізичним особам. Також важливу роль в загальній структурі відображають наявність кредитів виданих по торгівлі та агентським послугам, кредити на будівництво та нерухомість і кредити по харчовій промисловості та сільського господарства. Надання кредитів в ці чотири галузі економіки складають більшу частину усього кредитування, а саме 70,4%.

З 2015 по 2017 роки частка кредитних операцій у загальних активах банку зменшилась, що свідчить про зменшення кредитної активності банку. Кількість прострочених, але не знецінених кредитів на індивідуальній основі у 2016 році порівняно з 2015 зменшилась. У 2017 році порівняно з 2016 цей показник збільшився майже втричі.

У 2015 та 2016 роках найбільшу питому вагу займали заборгованості із затримкою платежу менше 30 днів. У 2017 році більшу долю заборгованостей займали заборгованості із затримкою платежу від 91 і 180 днів. Впродовж 3 років найменшу питому вагу займали заборгованості із затримкою платежу від 181 і 360 днів.

За видами кредитування у 2015 і 2017 роках найбільше заборгованостей було за виданими кредитами корпоративним клієнтам. У 2016 році питому вагу займали заборгованість за кредитами, виданими фізичним особам.

Для оцінювання якості кредитного портфеля з погляду кредитного ризику був розрахований коефіцієнт прострочених позик. Цей коефіцієнт вказує на ту частину позик, у портфелі банку, виплати за якими були невчасно погашені, та на ті, які не були погашені взагалі. Не значний приріст за аналізований період свідчить про зменшення можливих значних збитків в перспективі.

З розвитком та інтеграцією світового ринку банківських послуг кредитні установи почали надавати більше послуг транснаціональним корпораціям. Таким чином, в кредитній політиці великих банків з міжнародною філіальною мережею створюються умови, відповідно до яких номінантам кредитних ліній надаються право вибору країни, валюти та процентної ставки запозичень.

У банках застосовуються такі системи оцінки кандидата в кредитоотримувачі, які включають в себе ряд напрямків оцінки репутації, успішності бізнесу і фінансового стану кредитоотримувача, а також його здатності погасити борг

Часто загальний результат аналізу кредитоспроможності кредитоотримувача визначається у вигляді його кредитного рейтингу. Алгоритм розрахунку загального рейтингу припускає, оцінку ряду приватних показників, а потім їх «зважування» (множення на заздалегідь встановлений ваговий коефіцієнт, що визначає частку показника в підсумковій оцінці) і подальше підсумовування.

Істотною причиною «проблемних кредитів» є недолік кредитної інформації при оцінці кредитоспроможності клієнтів. Грамотне управління кредитами і правильна його оцінка неможливі без такої інформації.

Розподіл ризиків визначається шляхом розв'язання оптимізаційної задачі з урахуванням єдності і ефективності вкладення, з одного боку, і оцінки кількісного аналізу ризиків на основі банківських історичних втрат по кредитах, кількості неповернень, з іншого, з тих чи інших напрямках кредитної діяльності банку. Диверсифікацію кредитного портфеля за галузями або певним сегментам портфеля планується встановлювати з точки зору їх впливу на агрегований ризик портфеля

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антіпова Н.А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки / Н.А. Антіпова. [Електронний ресурс].—http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_8/stati/Antipova.pdf.
2. Банківські операції : підручник / за ред. В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янської. –К. : Вид-во "Знання", 2006. – 727 с.
3. Бугель Ю. В. Комерційні банки у системі кредитних відносин в економіці перехідного періоду / Ю. В. Бугель // Тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції „Наука і освіта – 2005”.– Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 67-69
4. Бугель Ю. В. Проблеми організації банківського кредитування в Україні / Ю. В. Бугель // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави”. Т. 2. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – 124 с.
5. Бутенко О. Організація регулювання процесів споживчого кредитування у країнах Центральної та Східної Європи /О. Бутенко // Банківська справа : наук.-практ. журнал. – 2008. –№1. –С. 18-23.
6. Верхуша Н.П. Інструментарій оцінки кредитного ризику банку // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2 (29). – С. 85-90.
7. Вітлінський В.В. Концепція стратегії кредитного ризику /В.В. Вітлінський, Я.С. Наконечний, О.В. Пернарівський // Банківська справа : наук. - практ. журнал. – 2003. –№ 1. –С. 37-44.
8. Вовчак О.Д. Страхова справа : підручник /О.Д. Вовчак. –К. : Вид-во "Знання", 2011. –391 с.
9. Волошин І. Прогноз впливу кредитного ризику на ліквідність і процентні надходження банку // Вісник НБУ. – 2008. - № 8. – С. 26-29.
10. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://studentbooks.com.ua/content/view/292/54/1/2/>

11. Грачева М.Н. Особливості корпоративного управління в банках /М.Н. Грачева // Банківський огляд : наук.-практ. журнал. – 2004. –№ 9. –С. 43.
12. Гринькова В.М., Колодзієв О.М. Проблеми та перспективи структурної перебудови банківської системи України // Фінанси України. – 2006. - № 1. – С. 94-101.
13. Грушко В. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник Національного банку України. - 2014. – 12 с.
14. Едемская И.Ю. Анализ кредитных рисков в коммерческом банке // Academy. – 2015. – № 2 (2). – С. 23-24.
15. Закон України —Про банки і банківську діяльність від 07.12.2000
16. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
17. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: навчальний посібник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергеева. – Одеса: Атлант, 2014. - 484 с.
18. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергеева. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
19. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
20. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
21. Кириченко О.А. Банківський менеджмент /О.А. Кириченко, І.В. Гіленко, С.Л. Роголь та ін. –К. : Вид-во "Знання-Прес", 2002. – 438 с.
22. Ковалев А.П. Безопасность кредитного портфеля: вопросы лимитирования // Банковская практика за рубежом. – 2006. – № 12. – С. 69-84.
23. Коваленко В.В. Розвиток науково-методичних підходів до оцінки проблемних кредитів як складової системи управління проблемними кредитами банку [Електронний ресурс]. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2892/1/>
24. Коваленко В.В. Розвиток науково-методичних підходів до оцінки проблемних кредитів як складової системи управління проблемними кредитами банку [Електронний ресурс]. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2892/1/>
25. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку [Текст]: монографія / За ред. В.В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – с.

18 – 20

26. Кредитний портфель банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investblog.net.ua/banky/kredytnyj-portfel-banku>.
27. Кротюк В., Куценко О. Базель II: нова концептуальна редакція Базельської угоди про капітал / Володимир Кротюк, Олексій Куценко // Вісник НБУ. – 2006. – № 3.
28. Лаврушин О. И. Банковское дело [Текст]: учебник / О. И. Лаврушин. – М. : Банковский и биржевой научно-консалтуционный центр, 2002. – 118 с.
29. Методика оценки и сравнения качества кредитных портфелей банков [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.economy.bsu.by/index_RA.htm.
30. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання / Затверджена Постановою Правління НБУ від 28.11.2001 р. № 489. - www.rada.riev.ua.
31. Островська Н.Л. Застосування інформації бюро кредитних історій в процесі проведення кредитного моніторингу в банках / Н.Л. Островська // Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни / Матеріали III Міжнародної наук.-пр. конф. (лютий 2013 р.) Макіївка, 2013. – 98 с.
32. Островська Н.Л. Роль кредитної політики в оцінці ефективності кредитної діяльності банку [Електронний ресурс] / Н.Л. Островська // Проблеми системного підходу в економіці. – 69 с.
33. Пірог В.В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ [Текст] / В.В. Пірог // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 2. – С.
34. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://library.if.ua/book/92/6377.html>.
35. Про Кредитний реєстр Національного банку України [Електронний ресурс]: положення, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 04.05.2018 № 50. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0050500-18>.
36. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: інструкція, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

37. Пуртиков В. А. Оптимизация управления формированием кредитного портфеля банка: Автореф. дис. канд. техн. наук / Пуртиков Владимир Александрович; [Сиб. аэрокосм. акад. им. акад. Решетнева М.Ф.]. – 108–110 с.
38. Пустовалова Т. А. Управление кредитным риском кредитного портфеля коммерческого банка [Текст] / Р.Р. Кутуев // Вестник СПбГУ. – 2008. – Сер. 8. – Выпуск 1. – 40 с.
39. Рогожнікова Н. В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України [Текст] / Н. В. Рогожнікова // Фінансовий простір. – 2012. – с. 48 – 52.
40. Савостьяненко М.В. Інвестиційні проекти міжнародних фінансових організацій в Україні [Текст] / Савостьяненко М.В. // Наукові праці НДФІ. – 2008. – 101 с.
41. Серик Ю. В. Управління кредитним портфелем банку [Текст] / Ю. В. Серик // Економіка і управління. – 2012. – № 4. – 23 с.
42. Синки Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках [Текст] / [пер. с англ. 4-го перераб.изд. ; под ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера. М.: 1994, Catallaxy. – с. 56-59
43. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств : підручник / Р.А. Слав'юк. – К. : Вид-во УБС НБУ : Вид-во "Знання", 2010. – 550 с.
44. Статистика банку., офіційний веб-сайт банку «ПУМБ» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://about.pumb.ua/ru/finance/annual_reports
45. Харченко В.О. Європейський досвід управління кредитним ризиком у зовнішньоекономічній діяльності / В. О. Харченко // Ринок цінних паперів України. – 2014. – 26 с.
46. Чижова А.С. Модель управления риском концентрации кредитного портфеля // Финансовый менеджмент. – 2005. – № 4. – С. 70-83.
47. Ширшинская Е.Б. Операции коммерческих банков: российский и зарубежный опыт. Издание 2-е, перераб. и доп. М: Финансы и статистика, 1995. 370 с.